

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พื้นที่ชายฝั่งทะเลเป็นบริเวณที่มีศักยภาพในการพัฒนาสูง เนื่องจากเป็นแหล่งกำเนิดของทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ เป็นที่รวมของทรัพยากรที่มีคุณค่ามากมาย นับเป็นฐานเศรษฐกิจที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยว แหล่งพาดิชยกรรม และแหล่งที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม นอกจากนี้ยังมีบทบาทสำคัญต่อระบบสังคมและเศรษฐกิจของประเทศมาเป็นระยะเวลานาน ทรัพยากรเหล่านี้ให้ประโยชน์ทั้งในด้านการอุปโภค บริโภค และสุนทรียภาพ ได้แก่ แหล่งประมง แนวปะการัง ป่าชายเลน และหาดทรายอันสวยงามที่มีคุณค่าต่อการท่องเที่ยว แต่ในขณะเดียวกันพื้นที่ชายฝั่งทะเลก็เป็นบริเวณที่มีความซับซ้อน และความละเอียดอ่อนของระบบนิเวศน์ ซึ่งอาจถูกทำลายได้ง่าย ทั้งโดยภัยธรรมชาติและการทำงานของมนุษย์ ก่อให้เกิดผลกระทบกระเทือนต่อความสมดุลทางธรรมชาติในที่สุด เช่น จากการทำพื้นที่ชายฝั่งทะเลเป็นแหล่งรองรับของเสียต่าง ๆ จากเขตเมือง ไม่ว่าจะเป็นอาคารบ้านเรือน โรงแรม บังกะโลตามชายหาด และโรงงานอุตสาหกรรม ก็จะทำให้เกิดผลกระทบต่อพื้นที่ชายฝั่งทะเลและทรัพยากรชายฝั่งทะเลในที่สุด

อำเภอปากพนังเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดนครศรีธรรมราชที่มีพื้นที่ติดทะเล โดยทางด้านตะวันออกของพื้นที่มีความยาวของแนวชายฝั่งประมาณ 44 กิโลเมตร และทางด้านทิศเหนือ ซึ่งเป็นพื้นที่บริเวณอ่าวปากพนัง มีความยาวของแนวชายฝั่งประมาณ 17 กิโลเมตร พื้นที่ดังกล่าวมีความสำคัญยิ่งต่อทรัพยากรประมงและการเพาะเลี้ยงชายฝั่ง เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำนานาชนิดที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ แต่ปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างกว้างขวาง ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและสภาพแวดล้อมอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ระบบนิเวศน์และทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ป่าชายเลนซึ่งถูกบุกรุกและเปลี่ยนสภาพเป็น นาุ้ง และบ่อเลี้ยงปลา กิจกรรมดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาน้ำเน่าเสีย ปัญหาความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากร และปัญหาความขัดแย้งทางสังคมอีกหลายประการ นอกจากนี้พื้นที่อำเภอปากพนังยังมีโครงการพัฒนาต่าง ๆ เกิดขึ้น เช่น โครงการศูนย์ฝึกวิชาชีพอุตสาหกรรมและการต่อเรือนครศรีธรรมราช และโครงการพัฒนากลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการเหล่านี้ส่งผลให้อำเภอปากพนัง ซึ่งมีความหนาแน่นประชากรมากเป็นอันดับที่ 2 ของจังหวัดรองจากอำเภอเมือง มีแนวโน้มของการขยายตัวของเมืองที่รวดเร็วยิ่งขึ้นไปอีก

จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงจำเป็นต้องกำหนดแนวทางการพัฒนา และจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเลของอำเภอปากพนัง เพื่อจัดระเบียบ และควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติให้มีความสมดุลและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับสภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ประชากร และความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ตลอดจนนโยบายและแผนพัฒนาประเทศที่กำหนดไว้ เพื่อรองรับการขยายตัวของประชากรต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาสภาพทั่วไปทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และประชากร ของพื้นที่อำเภอปากพนัง
2. ศึกษาความสัมพันธ์ในลักษณะภาพรวมของการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่อำเภอปากพนัง กับระบบนิเวศน์ ตลอดจนแนวโน้มและศักยภาพในการพัฒนาของพื้นที่
3. ศึกษาปัญหาผลกระทบของการพัฒนาต่อสภาพแวดล้อม กับกิจกรรมการพัฒนาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายฝั่งทะเลอำเภอปากพนัง ตลอดจนปัญหาและผลกระทบด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบนพื้นที่
4. กำหนดแนวทางการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลอำเภอปากพนัง ให้สอดคล้องกับศักยภาพในการพัฒนาและระบบนิเวศน์

ขอบเขตของพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษาครั้งนี้ครอบคลุมพื้นที่อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 459.91 ตารางกิโลเมตร แบ่งได้เป็น

1. ขอบเขตทางพื้นที่ ได้แก่ ศึกษารวมของพื้นที่อำเภอปากพนัง เน้นรายละเอียดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ
2. ขอบเขตของเนื้อหา
 - ศึกษาข้อมูลระดับจังหวัด ได้แก่ บทบาทของอำเภอปากพนังที่มีต่อภาคใต้
 - ศึกษาข้อมูลในระดับอำเภอทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ประชากร บทบาททางด้านทรัพยากรธรรมชาติ
 - ศึกษาข้อมูลในระดับตำบลในด้านการใช้ที่ดิน ประชากร และการตั้งถิ่นฐาน
 - ศึกษาปัญหาผลกระทบของทรัพยากรธรรมชาติต่อระบบนิเวศน์ในพื้นที่อำเภอปากพนัง ได้แก่

ด้านการใช้ที่ดิน เป็นการศึกษาปัญหาความขัดแย้งในด้านการใช้ที่ดินกับกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การเพาะเลี้ยงชายฝั่ง การเกษตรกรรม การประมง เป็นต้น

ด้านทรัพยากรธรรมชาติ เป็นการศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยา

ขั้นตอนและวิธีการศึกษา

1. ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ทฤษฎี และหลักการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเล

2. เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิจากเอกสารของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสำรวจภาคสนาม เพื่อศึกษารูปแบบการใช้ที่ดินชายฝั่งทะเลที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ปัญหาข้อขัดแย้งและผลกระทบที่เกิดขึ้น ตลอดจนแนวโน้มการใช้ที่ดินในอนาคตและสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น

3. นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ เพื่อสรุปประเด็น ปัญหา สาเหตุ และผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาในพื้นที่ชายฝั่งทะเล เพื่อหาแนวทางการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลอำเภอปากพนัง

4. เสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลอำเภอปากพนัง โดยเน้นด้านของการจัดระเบียบการใช้ที่ดิน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติควบคู่ไปกับการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

แหล่งที่มาของข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ มีดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการบันทึก ตรวจสอบข้อเท็จจริงต่าง ๆ ในพื้นที่ โดยการสำรวจพื้นที่ภาคสนาม (Field Survey) ใช้แผนที่จากการสังเกต การสอบถามจากเจ้าหน้าที่ นักวิชาการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสัมภาษณ์ประชาชนในท้องถิ่น

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากเอกสารและหน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และประชากร โดยมีแหล่งข้อมูลจาก

2.1 ข้อมูลสถิติ เอกสาร จากหน่วยราชการต่าง ๆ ดังนี้

หน่วยงานราชการส่วนกลาง

- กรมการผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

- กรมป่าไม้ กรมประมง กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ - สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ

- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- สำนักงานทะเบียนราษฎร์ กรมการปกครอง
- กรมพัฒนาที่ดิน
- หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

หน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น

- สำนักงานจังหวัด
- ที่ว่าการอำเภอปากพนัง
- สำนักงานป่าไม้
- สำนักงานประมง
- สำนักงานที่ดิน
- หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.2 แผนที่ มาตราส่วน 1 : 4,000 , 1 : 10,000

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบลักษณะและสภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ประชากร และการใช้ที่ดิน ตลอดจนสภาพการพัฒนาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายฝั่งทะเลอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. ทราบปัญหา ข้อขัดแย้งในการใช้ที่ดินกับกิจกรรมการพัฒนาในพื้นที่ และผลกระทบด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ตลอดจนแนวโน้มและศักยภาพของการพัฒนาของพื้นที่ชายฝั่งทะเลอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อเป็นแนวทางการวางแผนพัฒนาการใช้ประโยชน์ที่ดินพื้นที่ชายฝั่งทะเล อำเภอปากพนังให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนจำนวนประชากรในปัจจุบันและอนาคต
4. เพื่อเป็นประโยชน์ต่อหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชายฝั่งทะเล อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ในการวางแผนควบคุมและปฏิบัติการต่าง ๆ
5. เพื่อกระตุ้นให้หน่วยราชการ และประชาชนเห็นความสำคัญของประโยชน์จากพื้นที่ชายฝั่งทะเลทั่วไป จากกรณีศึกษาอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช